

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผสม

๑. ขอบข่าย

๑.๑ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ครอบคลุมเฉพาะผลิตภัณฑ์หมักผสมที่ทำจากพืชสมุนไพร

๒. บทนิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ มีดังต่อไปนี้

๒.๑ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผสม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ใช้หมักเส้นผสมเพื่อให้เส้นผสมนุ่มสลาย แข็งแรง เป็นเงางาม โดยมีส่วนผสมของผงหรือสารสกัดจากพืชสมุนไพรชนิดเดียวหรือหลายชนิดรวมกัน เช่น มะกรูด กะเม็ง ทองพันชั่ง อัญชัน มะตูม نیم บัวบก งาดำ ชาเขียว อาจมีส่วนผสมของน้ำมันที่ได้จากพืช เช่น น้ำมันงา น้ำมันมะพร้าว น้ำมันมะกอก อยู่ในรูปครีม ของเหลวข้น หรือของเหลว

๓. คุณลักษณะที่ต้องการ

๓.๑ ลักษณะทั่วไป

ต้องเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่แยกชั้นหรือจับตัวเป็นก้อน ปราศจากสิ่งแปลกปลอมที่ไม่ใช่ส่วนประกอบที่ใช้ กรณีเป็นของเหลวอาจมีตะกอนของพืชสมุนไพรได้บ้างเมื่อตั้งทิ้งไว้

๓.๒ กลิ่น

ต้องมีกลิ่นที่ดีตามธรรมชาติของส่วนประกอบที่ใช้ ปราศจากกลิ่นอื่นที่ไม่พึงประสงค์

๓.๓ ส่วนประกอบ

๓.๓.๑ ต้องไม่มีสารหรือวัตถุที่ห้ามใช้ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เครื่องสำอาง : ข้อกำหนดทั่วไป มาตรฐานเลขที่ มอก. ๑๕๒

๓.๓.๒ สารที่กำหนดปริมาณการใช้ ต้องไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนดในมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เครื่องสำอาง : ข้อกำหนดทั่วไป มาตรฐานเลขที่ มอก.๑๕๒

๓.๓.๓ สีที่ใช้ ต้องเป็นไปตามที่กำหนดในมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เครื่องสำอาง : ข้อกำหนดทั่วไป มาตรฐานเลขที่ มอก.๑๕๒

หมายเหตุ ๑. ผู้ทำต้องแสดงตำรับต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและทำตามตำรับที่แจ้งไว้
๒. ผู้ทำต้องแสดงเอกสารรับรองว่าไม่ได้ใส่สารหรือวัตถุที่ห้ามใช้ และถ้าใช้สารที่กำหนดปริมาณการใช้ ให้แสดงเอกสารระบุชื่อและปริมาณ

๓.๔ ความเป็นกรด - ต่าง

ต้องอยู่ระหว่าง ๓.๕ ถึง ๗.๐

๓.๕ จุลินทรีย์

จำนวนแบคทีเรีย ยีสต์ และราทั้งหมด ต้องไม่เกิน 1×10^6 โคโลนีต่อตัวอย่าง ๑ กรัมหรือ ๑ ลูกบาศก์ เซนติเมตร

๓.๖ ความคงสภาพ

ลักษณะทั่วไป กลิ่น สี และความข้นเหลวต้องอยู่ในสภาพที่ดี ไม่แปรสภาพหรือเสื่อมคุณภาพ

๓.๗ การใช้งาน

ต้องทำให้เส้นผมนุ่มสลวย ไม่พันกัน และเป็นเงางาม

เมื่อตรวจสอบโดยวิธีให้คะแนนตามข้อ ๘.๖ แล้ว ต้องได้คะแนนเฉลี่ยของแต่ละลักษณะจากผู้ตรวจสอบทุกคนไม่น้อยกว่า ๓ คะแนน และไม่มีลักษณะใดได้ ๑ คะแนน จากผู้ตรวจสอบคนใดคนหนึ่ง

๔. สุขลักษณะ

๔.๑ สุขลักษณะในการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผม ให้เป็นไปตามคำแนะนำตามภาคผนวก ก.

๕. การบรรจุ

๕.๑ ให้บรรจุผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมในภาชนะบรรจุที่สะอาดแห้ง ผนึกได้เรียบร้อย และสามารถป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งสกปรกภายนอกได้

๕.๒ ปริมาตรสุทธิหรือน้ำหนักสุทธิของผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมในแต่ละภาชนะบรรจุ ต้องไม่น้อยกว่าที่ระบุไว้ที่ฉลาก

๖. เครื่องหมายและฉลาก

๖.๑ ที่ภาชนะบรรจุผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมทุกหน่วย อย่างน้อยต้องมีเลข อักษร หรือเครื่องหมายแจ้งรายละเอียดต่อไปนี้ให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน

(๑) ชื่อเรียกผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผม ครีมสมุนไพรหมักผม โคลนสมุนไพรหมักผม

(๒) ชื่อและปริมาณสารที่กำหนดปริมาณการใช้ (ถ้ามี)

(๓) ปริมาตรสุทธิหรือน้ำหนักสุทธิ

(๔) เดือน ปีที่ทำ

(๕) วิธีใช้และข้อควรระวัง

(๖) ข้อเสนอแนะในการเก็บรักษา

(๗) ชื่อผู้ทำ หรือสถานที่ทำ พร้อมสถานที่ตั้ง หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน

ในกรณีที่ใช้ภาษาต่างประเทศ ต้องมีความหมายตรงกับภาษาไทยที่กำหนดไว้ข้างต้น

๗. การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน

- ๗.๑ รุ่น ในที่นี้ หมายถึง ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมที่มีส่วนประกอบเดียวกัน ที่ทำหรือส่งมอบหรือซื้อขาย ในระยะเวลาเดียวกัน
- ๗.๒ การชักตัวอย่างและการยอมรับ ให้เป็นไปตามแผนการชักตัวอย่างที่กำหนดต่อไปนี้
- ๗.๒.๑ การชักตัวอย่างและการยอมรับ สำหรับการทดสอบลักษณะทั่วไป กลิ่น ส่วนประกอบ การบรรจุ และเครื่องหมายและฉลาก ให้ชักตัวอย่างโดยวิธีสุ่มจากรุ่นเดียวกัน จำนวน ๓ หน่วยภาชนะบรรจุ เมื่อตรวจสอบแล้วทุกตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ ๓.๑ ถึงข้อ ๓.๓ ข้อ ๕. และข้อ ๖. จึงจะถือว่า ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมรุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
- ๗.๒.๒ การชักตัวอย่างและการยอมรับ สำหรับการทดสอบความเป็นกรด-ด่างและการใช้งาน ให้ใช้ตัวอย่าง ที่ผ่านการทดสอบตามข้อ ๗.๒.๑ แล้ว จำนวน ๓ หน่วยภาชนะบรรจุ เพื่อทำเป็นตัวอย่างรวม โดยมี ปริมาตรรวมหรือน้ำหนักรวมไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ลูกบาศก์เซนติเมตรหรือ ๒๐๐ กรัม กรณีตัวอย่าง ไม่พอให้ชักตัวอย่างเพิ่มโดยวิธีสุ่มจากรุ่นเดียวกันให้ได้ตัวอย่างที่มีปริมาตรรวมหรือน้ำหนักรวม ตามที่กำหนด เมื่อตรวจสอบแล้วตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ ๓.๔ และข้อ ๓.๗ จึงจะถือว่าผลิตภัณฑ์ สมุนไพรหมักผมรุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
- ๗.๒.๓ การชักตัวอย่างและการยอมรับ สำหรับการทดสอบจุลินทรีย์ ให้ชักตัวอย่างโดยวิธีสุ่มจากรุ่นเดียวกัน จำนวน ๒ หน่วยภาชนะบรรจุ เพื่อทำเป็นตัวอย่างรวม โดยมีปริมาตรรวมหรือน้ำหนักรวมไม่น้อย กว่า ๒๐๐ ลูกบาศก์เซนติเมตรหรือ ๒๐๐ กรัม กรณีตัวอย่างไม่พอให้ชักตัวอย่างเพิ่มโดยวิธีสุ่มจาก รุ่นเดียวกันให้ได้ตัวอย่างที่มีปริมาตรรวมหรือน้ำหนักรวมตามที่กำหนด เมื่อตรวจสอบแล้วตัวอย่าง ต้องเป็นไปตามข้อ ๓.๕ จึงจะถือว่าผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมรุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
- ๗.๒.๔ การชักตัวอย่างและการยอมรับ สำหรับการทดสอบความคงสภาพ ให้ชักตัวอย่างโดยวิธีสุ่มจากรุ่น เดียวกัน จำนวน ๓ หน่วยภาชนะบรรจุ เมื่อตรวจสอบแล้วทุกตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ ๓.๖ จึงจะถือว่า ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมรุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
- ๗.๓ เกณฑ์ตัดสิน
- ตัวอย่างผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมต้องเป็นไปตามข้อ ๗.๒.๑ ข้อ ๗.๒.๒ ข้อ ๗.๒.๓ และข้อ ๗.๒.๔ ทุกข้อ จึงจะถือว่าผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมรุ่นนั้นเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้

๘. การทดสอบ

- ๘.๑ การทดสอบลักษณะทั่วไป กลิ่น ภาชนะบรรจุ และเครื่องหมายและฉลาก ให้ตรวจพินิจ
- ๘.๒ การทดสอบส่วนประกอบ ให้ตรวจสอบสารหรือวัตถุห้ามใช้ สารที่กำหนดปริมาณการใช้ และสี จากตำรับที่ผู้ทำแจ้ง โดยตรวจสอบ รายชื่อและปริมาณสารที่ใช้ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เครื่องสำอาง : ข้อกำหนดทั่วไป มาตรฐาน เลขที่ มอก. ๑๕๒

๘.๓ การทดสอบความเป็นกรด-ด่าง

ให้เตรียมสารละลายตัวอย่างผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมร้อยละ ๑๐ โดยน้ำหนัก วัดความเป็นกรด-ด่าง ด้วยเครื่องวัดความเป็นกรด-ด่าง

๘.๔ การทดสอบจุลินทรีย์

ให้ใช้วิธีทดสอบตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เครื่องสำอาง : ข้อกำหนดทั่วไป มาตรฐานเลขที่ มอก.๑๕๒

๘.๕ การทดสอบความคงสภาพ

ให้เก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมที่อุณหภูมิ (๔ ± ๒) องศาเซลเซียส เป็นเวลา ๒๔ ชั่วโมง นำมาเก็บที่อุณหภูมิ (๓๐ ± ๒) องศาเซลเซียส เป็นเวลา ๒๔ ชั่วโมง ทำเช่นนั้นจนครบ ๔ ครั้ง แล้วนำมาตรวจลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป

๘.๖ การทดสอบการใช้งาน

๘.๖.๑ ให้แต่งตั้งคณะผู้ตรวจสอบ ประกอบด้วยผู้ที่มีความชำนาญในการตรวจสอบผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมอย่างน้อย ๕ คน แต่ละคนจะแยกกันและให้คะแนนโดยอิสระ

๘.๖.๒ ใช้อาสาสมัคร ๓ คน

๘.๖.๓ แบ่งเส้นผมอาสาสมัครแต่ละคนออกเป็น ๒ ส่วนซ้ายและขวาประมาณเท่า ๆ กัน ส่วนขวาขลิบตัวอย่างผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมประมาณ ๑๐ ลูกบาศก์เซนติเมตรหรือ ๑๐ กรัมลงบนผมที่เปียก แล้วหมักทิ้งไว้ตามเวลาที่กำหนดไว้ที่ฉลาก ล้างตัวอย่างผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผมออกจนหมดด้วยน้ำประปา แล้วใช้ผ้าขนหนูซับให้แห้ง ส่วนซ้ายให้ทำโดยวิธีเดียวกัน แต่ไม่ใช้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์สมุนไพรหมักผม สำหรับเปรียบเทียบ

๘.๖.๔ หลักเกณฑ์การให้คะแนน ให้เป็นไปตามตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ หลักเกณฑ์การให้คะแนน

(ข้อ ๘.๖.๔)

ลักษณะที่ตรวจสอบ	เกณฑ์ที่กำหนด	ระดับการตัดสิน (คะแนน)			
		ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
การใช้งาน	ต้องทำให้เส้นผมนุ่มสลวย	๔	๓	๒	๑
	ต้องทำให้เส้นผมไม่พันกัน	๔	๓	๒	๑
	ต้องทำให้เส้นผมเป็นเงางาม	๔	๓	๒	๑

๘.๗ การทดสอบปริมาตรสุทธิหรือน้ำหนักสุทธิ

ให้ใช้เครื่องวัดปริมาตรหรือเครื่องชั่งที่เหมาะสม

ภาคผนวก ก.

สุขลักษณะ

(ข้อ ๔.๑)

ก.๑ สถานที่ตั้งและอาคารที่ทำ

ก.๑.๑ สถานที่ตั้งตัวอาคารและที่ใกล้เคียง อยู่ในที่ที่จะไม่ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดการปนเปื้อนได้ง่าย โดย

ก.๑.๑.๑ สถานที่ตั้งตัวอาคารและบริเวณโดยรอบ สะอาด ไม่มีน้ำขังแฉะและสกปรก

ก.๑.๑.๒ อยู่ห่างจากบริเวณหรือสถานที่ที่มีฝุ่น เขม่า คิวีน มากผิดปกติ

ก.๑.๑.๓ ไม่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่ที่น่ารังเกียจ เช่น บริเวณเพาะเลี้ยงสัตว์ แหล่งเก็บหรือกำจัดขยะ

ก.๑.๒ อาคารที่ทำมีขนาดเหมาะสม มีการออกแบบและก่อสร้างในลักษณะที่ง่ายแก่การบำรุงรักษา การทำความสะอาด และสะดวกในการปฏิบัติงาน โดย

ก.๑.๒.๑ พื้น ฝาผนัง และเพดานของอาคารที่ทำ ก่อสร้างด้วยวัสดุที่คงทน เรียบ ทำความสะอาด และซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดเวลา

ก.๑.๒.๒ แยกบริเวณที่ทำออกเป็นสัดส่วน สำหรับวัตถุดิบ วัสดุบรรจุ ผลิตภัณฑ์รอการบรรจุ และผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ไม่อยู่ใกล้ห้องสุขา ไม่มีสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วหรือไม่เกี่ยวข้องกับการทำอยู่ในบริเวณที่ทำ

ก.๑.๒.๓ พื้นที่ใช้ปฏิบัติงานไม่แออัด มีแสงสว่างเพียงพอ และมีการระบายอากาศที่เหมาะสม

ก.๑.๒.๔ ห้องสุขา อ่างล้างมือมีจำนวนเหมาะสม มีอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับทำความสะอาด หรือฆ่าเชื้อโรค

ก.๒ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ในการทำ

ก.๒.๑ ภาชนะหรืออุปกรณ์ในการทำที่สัมผัสกับผลิตภัณฑ์ ทำจากวัสดุที่มีผิวเรียบ ไม่เป็นสนิม ล้างทำความสะอาดได้ง่าย

ก.๒.๒ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ใช้ สะอาด ก่อนและหลังการใช้งานต้องทำความสะอาด เหมาะสมกับการใช้งาน ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน ติดตั้งได้ง่าย มีปริมาณเพียงพอ รวมทั้งสามารถทำความสะอาดได้ง่ายและทั่วถึง

ก.๓ การควบคุมกระบวนการทำ

ก.๓.๑ วัตถุดิบและส่วนผสมในการทำ สะอาด มีคุณภาพดี มีการล้างหรือทำความสะอาดก่อนนำไปใช้ ได้จากแหล่งที่เชื่อถือได้ ปลอดภัย จัดเก็บในภาชนะสะอาด ป้องกันการปนเปื้อนได้ แยกเก็บเป็นสัดส่วน

ก.๓.๒ การทำ การเก็บรักษา การขนย้าย และการขนส่ง ให้มีการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมเสียของผลิตภัณฑ์

ก.๓.๓ เครื่องชั่งที่ใช้ต้องตรวจสอบได้เที่ยงตรง

ก.๔ การสุขาภิบาล การบำรุงรักษา และการทำความสะอาด

ก.๔.๑ น้ำที่ใช้ล้างทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ และมือของผู้ทำ เป็นน้ำสะอาดและมีปริมาณเพียงพอ

ก.๔.๒ มีวิธีการป้องกันและกำจัดสัตว์นำเชื้อ แมลงและฝุ่นผง ไม่ให้เข้าไปในบริเวณที่ทำตามความเหมาะสม

ก.๔.๓ มีการกำจัดขยะ สิ่งสกปรก และน้ำทิ้ง อย่างเหมาะสม เพื่อไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนกลับลงสู่ผลิตภัณฑ์

ก.๔.๔ สารเคมีที่ใช้ล้างทำความสะอาด และใช้กำจัดสัตว์นำเชื้อและแมลง ใช้ในปริมาณที่เหมาะสม และเก็บแยกจากบริเวณที่ทำ เพื่อไม่ให้ปนเปื้อนลงสู่ผลิตภัณฑ์ได้

ก.๕ บุคลากรและสุขลักษณะของผู้ทำ

ผู้ทำทุกคน ต้องมีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ รักษาความสะอาดส่วนบุคคลให้ดี เช่น สวมเสื้อผ้าที่สะอาด มีผ้าคลุมผมเพื่อป้องกันไม่ให้เส้นผมหล่นลงในผลิตภัณฑ์ ไม่ไว้เล็บยาว ล้างมือให้สะอาดทุกครั้งก่อนปฏิบัติงาน หลังการใช้ห้องสุขา และเมื่อมือสกปรก
